

Kázmér és egyéb címek

(Regény idézetekben)

*az a-a-alvó Odüsszeusz és
az é-é-éber Odüsszeusz*

Kecskés Ildikó fordítása

Vajon a karabély megváltoztatta Kázmér álláspontját?

Egy napon M. település tésztagyártója, Kázmér barátunk, miután elege lett a postaládájában talált tucatnyi névtelen levélből, ütlegetni kezdi öklével az asztalt, majd őrjöngve kirohan az utcára: „Belőlem te nem fogsz hülyét csinálni!” A sorok között azt olvashatjuk, hogy Kázmér a névtelen illetőt kirázza a gatyájából, és okulásul legalább két atyai pofont ad neki, ha netán egyszer a keze közé kerül. Valójában őt az emésztette, hogy nem tudott mit kezdeni ezzel a levéláradattal, mivel nem értette annak célját. Mire akart velük utalni a szerző, leszámítva azt, hogy kéjelegjen egy szerencsétlen tésztagyáros és novellaíró nyugtalanításán? Ez idáig egy bőröndben tartotta őket az ágya alatt, dátum szerinti sorrendben, de most kiszórta a szoba közepére, és taposni kezdte őket: „Ezt teszem veled is! Te és a hozzád hasonló írók nem érdemelnek kegyelmet, te pamplonai marha!”, forrongott Kázmér. Ne legyünk szórszálhasogatók, de honnan volt Kázmér biztos abban, hogy egy bizonyos személy küldözgeti neki a leveleket – aki titkolta kilétét, akár kígyó a lábát –, amikor több irodalmi ambíciókkal rendelkező egyed célpontja is lehetett, nemde?

Végül megnyugodott, és felkérte Max Oscar professzort és fiatal feleségét, Jelisavetát, hogy közösen fejtsék meg a névtelen levelek rejtélyét.

– Ennek az istenverte ország Büntető Törvénykönyvének a közrendet és a békét szabályozó részében az áll feketén-fehéren, hogy a prostituált beperelheti a szexuális szolgáltatását igénybe vevő sze-

mélyt, ha az megtagadja azt kifizetni, hiszen értelemszerűen annak is megvan a maga ára, ugyanakkor a szolgáltatást igénybe vevő személy nem perelheti be a prostituáltat, ha nincs megelégedve a szolgáltatásával. Ugyanezen törvényes rendelkezés vonatkozik a férfi prostituáltakra és azok ügyfeleire is. Hát ez nem szégyen? – kérdezte Jelisaveta az ajtóból Kázmértől, akinek halvány fogalma sem volt arról, hogy miről is beszél a nő. Ne is foglalkozz vele, ma kifejezetten beszámíthatatlan – próbálta Max tisztázni.

– Honnan az istenből jutottak most eszedbe a prostik? A múlt héten órákig az irodalmi Nobel-díj szerencsétlen nyerteseiről hablatyoltál, meg a tanulatlan könyvárusokról, akikről dühösen azt állítottad, hogy ők a világ legnagyobb szemfényvesztői és irodalomellenes összeesküvők. Legyél biztos abban, hogy Max és én most nem szándékozunk órákon át hallgatni téged, gyámoltalanul bólogatva.

– Kázmér, dugulj már el! Most sokkal fontosabb dolgunk van. Csak nem felejtetted el, hogy miért vagyunk itt? Meg kell találnunk az anonymusodat. Igazi kutatás lesz ez az író után.

– Csak hogy én is hozzáfűzzek valamit. Kázmérom, fiatal barátom, Jelisaveta nem rád célzott, amikor arról beszélt, hogy a prostituáltaknak fizetniük kell, ha nem elégitik ki az ügyfeleiket. Te a munkád szakszerűen és áldozatosan végzed. Ebben legalább nem kétkedem. Hanem mondd csak, milyen levelekről is van szó?

– Szégyelltem ilyen jelentéktelen dolgokkal zavarni téged, ezért Jelisavetának két-három szóban elmeséltem a levelek történetét, melyeket egy szerencsétlen anonymus küld, hónapok óta. Kázmér bevazette őket a dolgozószobába, s meglátva a padlón szétszórt halomnyi levelet, nem titkolt megrökönydéssel keresztet vetettek, bal és jobb kézzel egyaránt. Max abban a pillanatban hozzáfogott a levelek olvasásához, Jelisaveta pedig se szó, se beszéd, szenvedélyesen Kázmér karjaiba vetette magát.

– Ó, te aggodalmaskodó, nyeszlett utcalányom – suttogetta Kázmér fülébe Jelisaveta.

„A szex az endorfinok véráramba áramlásával gyógyítja az enyhébb depressziót. A szex a világ leghatásosabb nyugtatója. A szex valóban enyhíti a fejfájást. A szex enyhíti a feszültséget, amely szűkíti az agyi ereket”, mantraként ismételte ezeket a mondatokat Kázmér, melyeket egy női magazinban olvasott tegnap, míg a fodrászszalonban várakozott.

– Ismered annak a férfinak a történetét, aki először egy okos nő vett feleségül, és boldogtalan volt, majd másodszorra egy együttérzőt és megértőt vett el, és ismét csak boldogtalan volt, aztán egy egyszerű, jólelkű nőt vette el, akivel ugyancsak boldogtalan volt, végül pedig keményen elhatározta, feleségül vesz valakit nagy mellekkel? Lazítanod kell. Mit izgulsz azon, hogy valamilyen ismeretlen bolond levelekkel halmoz el? Mi van akkor? Csak nem vagy féltékeny, mert ez a névtelen jobb író nálad? – kérdezte sértődötten Jelisaveta, amiért Kázmér szégyenlősen, mint egy gyerek, ellökte magától.

Hidegen hagyták a nő szavai, Max mellé térdelt, és belemélyedt az olvasásba. Időnként kommentárt fűzött egy-egy levélhez.

– Mégis honnan a fenéből tud ez az örült ennyi mindent az életemről? Őszintén mondván a fiktív agyszüleményei eltörpülnek ahhoz képest, hogy mennyi borzasztó dolgot tud rólam. Mintha ezeknek a falaknak körülöttem fülük és szemük lenne, olyan jól tudott követni, a jó édesanyját!

– Valóban felmerülnek itt érdekes dolgok. Például a szövegek korrekt stílusban vannak megfogalmazva, azonban az is nyilvánvaló, hogy a szerző odafigyelt arra is, hogy a forma miatt maga a tartalom se kerüljön háttérbe. Ha nem gyűlölnéd ennyire az irodalmat, azt mondanám, egy regényt tudnál szerkeszteni ezekből a levelekből – mondta Max.

Egy pillanatra Max ötlete nem tűnt elvetni valónak, ám a következő pillanatban úgy elkomorodott, mintha valaki szándékosan a tyúkszemére lépett volna. „Szükséges egy olyan regény megírása, amely analógia útján megerősíti az életet, és amely mellett bármely más irodalmi elkötelezettség értelmetlen és tisztességtelen”, gondolta magában a térsztagyáros. Magyarán mondván: Kázmér meg volt győződve arról, hogy a regény és az élet között egyenlőségjel van. Oscar Max professzor meg sem próbálta az ellenkezőjét bizonyítani fiatal barátjának, mivel két következtetést vont le: hogy a térsztagyáros irodalomgyűlölő, és hogy nincs olyan Guru, Metód vagy Tanár, aki segíthetne Kázmérnak megküzdeni az irodalmi démonaival, amelyeket gondatlanságból újjáélesztett.

– A világnak annyira van szüksége még egy regényre, mint amennyire a csibének kell a melle – felelte Kázmér sértődötten, majd összeszedte a leveleket, és betette azokat a bőröndbe.

Aztán néhány nappal később, miután Kázmér az ágy alatt lévő bőröndöt és az íróasztal fiókjait is megtöltötte a rejtélyes idegentől ka-

pott levelekkel, több már nem érkezett. Az utolsó levél, ami után fel-
lélegezhetett, és átadhatta azt az édes feledésnek, ezzel a mondattal
kezdődött: *Vajon a karabély megváltoztatta Kázmér álláspontját?*; már
a címből is arra lehet következtetni, hogy főhősünk ebben a történet-
ben, valójában a regényben, komoly megpróbáltatások elé lesz állítva.

1. Már a *Vajon a karabély megváltoztatta Kázmér álláspontját?* cím-
ből is ki lehet következtetni, hogy főhősünk ebben a történetben, va-
lójában regényben, nagy borzalmakat fog átélni. Kázmér ebben vagy
hős lesz, vagy nem is létezik. Egyszerű dolognak tűnik, jelentősen
egyszerűbbnek annál a ténynél, hogy a hatalom lényegében az élet
és halál fölötti uralom. Ám a dolog mégsem ennyire egyszerű: néhá-
nyuknak eszébe fognak jutni azok a különös események, amelyek a
történet elejétől kezdve befolyásolni fogják Kázmért, amelyek kényel-
metlen érzést keltenek benne: „Azokkal az írókkal, akiknek nincs
mondanivalójuk, illetve nincs saját világuk, csak az irodalomról lehet
beszélni.” Feltevésünk szerint Kázmérnak – persze ezt nem állíthat-
juk teljes biztonsággal, hogy már korábban nem volt az – az irodalom
gyűlölőjének kell lennie. Ha így vázoljuk fel az alapokat, akkor nem
egyértelmű, hogy kinek a kezében lesz a történet vezetése. A történet
vezetése körül (nem úgy, mint a meséléséről) nagy csata fog zajlani.
„Az győzhet, aki tudja, hogy mikor kell, és mikor nem kell harcol-
ni”, ezt a kijelentést még többször el fogjuk ismételni, Kázmér pedig
erre ezt fogja válaszolni: „Az emberi történelem előbb lesz az ostoba-
ság és az erőszak eredménye, mint a bölcsesség és az igazság.” Ez
egy elég közhelyes mondat, mondhatnánk. Mire akart Kázmér ezzel
utalni? Talán erre: „Az az örülség, hogy belőlem akartok irodalmi
hőst kreálni, olyan szavakat adva a számba, amelyeket nem akarok
kimondani, és olyan sorsot formálva, ami nem az enyém. Vagy lehet,
hogy inkább erre gondolt: „Ha én irodalomgyűlölő vagyok, és ti nem
rendelkeztek önálló világgal, és papagájként ismételve csak az iro-
dalomról beszéltek, miért teremtetek egy olyan világot, ahol én nem
is létezhetek? Egy ilyen világban semmit se tehetek saját magamért,
de még kevésbé tudnék mások miatt élni.” Szembe kell néznünk a
kockázattal, hogy főhősünk már a történet legelején megöli magát,
vagyis: lemond a történetről. Ha meghal, attól Kázmér még hős ma-
rad? Élve vagy holtan, Kázmér továbbra is uralni fogja a történet-
életét és kimenetelét. Leszögezhetjük azt is, hogy ez a mese, füg-
getlenül a történetétől, kötődni fog a címéhez. Ugyanakkor igaz az a

megállapítás, hogy a cím két funkciót szolgál: hogy megmagyarázza saját magát, és azt is, ami utána következik. Mivel nem lépünk túl a cím magyarázatán, a kérdés az, hogy sikerül-e valaha is felzárkózni a címből eredő történettel. Kázmér sem lesz a hasznunkra, mivel a következőket fogja erre mondani: „Az irodalmi hős élete szükséges, de nem elég feltétel ahhoz, hogy egy történet önállóan létezzen.” De, hogy ne vesztegessük tovább az időnket, azt ajánlom, hogy Kázmért rögtön öljük meg a címben említett karabéllyal. Nem lesz itt karcolás, sem vér, sem lőpor a mutatóujjon, ez irodalmi gyilkosság lesz. Valójában ez nem gyilkosság, mivel egy gyilkossághoz legalább egy hulla szükségeltetik. Ölje csak meg magát, ha annyira ragaszkodik hozzá. Statisztikailag kimutatták, hogy a művészek ritka esetben eresztenek golyót a fejükbe. Ezért mivel Kázmér makacs, akár egy öszvér, fél koponya nélkül fog maradni. De azért adjunk neki némi időt, hogy átgondolja ezt. Na és akkor, ha nem akar ennek a történetnek a főhőse lenni? Kiírjuk a címből, és találunk valakit, aki készen áll a helyébe lépni. Mi van akkor, ha az Irodalmi Hősök Független Társasága visszavonhatatlan döntést hoz a történet bojkottálásával kapcsolatban? Abban az esetben egy olyan történetet fogunk írni, amelyben nem lesznek hősök, vagy pedig mi fogunk a helyükbe lépni, hősök és írók is leszünk egyben, és ez számunkra elég lesz. Akkor a cím nem *Vajon a karabély megváltoztatta Kázmér álláspontját?* lenne, sokkal inkább: *Vajon a karabély megváltoztatta az írók álláspontját?* Az írók az összeütközés azon oldala, akiknek a soraiba fokozottabb feyelem irányul. Vagyis: „Ki az írók vezetője?” Az, aki a legügyesebb: aki képes az ellenség erejét felmérni. „A történet tehát ellenség?” Nem: a történet az a föld, amelyen harcba szállunk. „Az irodalmi hősökkel?” Nem: saját magunkkal. Mindez annyira reménytelenül bonyolultnak és elcsépeltnak tűnik. Összefoglalva: ennek a történetnek a címe helytelen, és így nem lehet történetet mondani róla. Kázmér, Cioran, Platon, Szun-ce, Hérakleitosz, Baruch, Spinoza fellélegezhetnek. Azt javasolnám, hogy a történet címe a *Vajon a karabély megváltoztatta az olvasó álláspontját?* legyen, és az olvasó maga írja meg.